

6. DOMAČE BRANJE

Janko Kersnik: Jara gospoda

- *Določite snov, temo, motive, čas, okolje in prostor v povesti.*

Snov je literarna, tematika pa je ljubezenska in socialna.

Glavni motiv bi lahko bil nepričakovan in nepremišljen zakon in posledice; problem smotrnosti, koristnosti in trajnosti tega zakona, ki ni nič drugega kot posledica rivalstva med materialistično podeželsko gospodo. Poleg tega se pojavljajo še motiv ljubezenskega trikotnika, motiv trga, zapeljevanja in prijateljstva, motiv prevaranega moža in zapeljanega dekleta...

Celotna povest je vezana na čas Ančkinega življenja.

Zgodba se dogaja v trškem okolju, v pisateljevi domači Lukovici, ki jo je pisatelj preimenoval v Groblje.

- *Predstavite vsebino povesti.*

Pričetek zgodbe je v vaški krčmi, ko do družčine uglednih Grobljanov prispe novica o novem sodniku Andreju Vrbanoju, ki prihaja v vas. O tem ima vsak od njih ustvarjeno svoje mnenje in med njimi potekajo zanimivi razgovori, saj Vrbanoja v bistvu poznajo že od prej. Pogovor poteče tudi med njegovima prijateljema, adjunktom Pavlom ter notarjem Tinetom, iz katerega izvemo, kaj se je med njimi dogajalo pred petnajstimi leti.

Pavel in Vrbanoj sta se že takrat potegovala za neko dekle, Julko, vendar ni na koncu nihče ostal z njo.

Stari prijatelji se spet srečajo in na videz prav prisrčno pozdravljajo. Vrbanoj je tokrat sodnik, Pavel pa samo njegov adjunkt, torej na nižjem položaju. Že to je v njem verjetno povzročalo neka trenja.

Groblje pretrese nova novica, namreč o poroki med Vrbanojem in krčmarko Ančko.

To se zdi družbi nezaslišano, kajti nihče ni vaju združevanja višjega in nižjega sloja.

Sloja sta že od nekdaj strogo ločena in obstajajo določene norme, družbena pravila. Višji sloj se čuti pomembnejšega in gleda zviška na nižjega. Tako je poroko marsikdo težko sprejel, med njimi je bil tudi Pavel. Vrbanoj pa se je z njo poročil verjetno iz čistega kljubovanja prijatelju, ki mu je dekle sicer tudi bilo všeč, vendar pa ni ukrenil ničesar.

Zakonca sta živela srečno, vsaj navidezno, dokler se ni vmešal Pavel, ki je Ančki izpovedal svojo ljubezen do nje. Tudi ona ni bila ravnodušna do njega. Pravzaprav jo je k njemu vleklo celo bolj kot k možu. Imela sta razmerje, za katerega so kmalu izvedeli vsi vaščani. Edini, ki si je zatiskal oči, je bil prav Vrbanoj. Nič hudega sluteč pa je nekega dne, ko je bil prav dobro razpoložen, v pisarno prejel anonimno pismo zlobnih privoščljivcev, v katerem mu je bilo vse razkrito. Hudo ga je prizadelo in Pavel mu tega niti ni upal zanikati. Tako je bila, na koncu že tako tanka, prijateljska vez pretrgana.

Vrbanoj se je ločil od Ančke. Zanimanje zanjo je zdaj izgubil tudi Pavel ter jo zapustil. Postala je spet revno dekle in ko je izgubila službo v krčmi, je padla strmo navzdol. Začela je beračiti, zaradi česar je morala v zapor, kjer je po nekaj dneh umrla. Obsodil jo je ravno Pavel, ki je že postal sodnik. Vendar je Pavel tudi edini, ki gre za njenim pogrebom.

- *Označite osebe: Pavla, Andreja, Valentina, Ančko.*

Adjunkt Pavel je bil človek, ki je znal z ženskami in je bil vedno v sporih z sodnikom Andrejem Vrbanojem, ki mu je zaupal svojo ženo, da jo je ta pospremil domov. Na koncu je postal sodnik in obsodil svojo nekdanjo izbranko na tri dni zapora ter tako pripomogel k njeni smrti. To kaže, da sta mu bila sodniška čast in zakoni pomembnejša od ljubezni in sočustva. Bil je tudi edini, ki se je udeležil Ančkinega pogreba.

Andrej Vrbanoj je po svojem rodu kmet, vendar se z visoko izobrazbo povzpne. Po političnem prepričanju je narodnjak, kar gre malce v nos novemu župniku. Ob prihodu je še neoženjen, vendar ga kolegi v krčmi hitro pripravijo do tega, da si izbere ženo. Tu neumno seže po točajki, za katero notar pravi, da je "cvet, katerega svaljkaš po rokah". Drugače je pošten mož, muči ga edino to, da s Pavlom že od študentskih let kot po naključju gledata za istimi dekleti.

Tinče oz. Valentin je bil notar, sin pl. Malijeve, imel je sestro Veroniko, oče mu je umrl, imel je navado da je ob svojem pripovedovanju, segal daleč nazaj in naokrog v pretekost, preden je izpustil tako utemeljen odgovor. Bil je nesramen, okrut in hudoben zaničevalec sestrične Ančke.

Ančka je bila temnolaso in temnooko dekle, vitke in srednje rasti. Odkar so ji umrli prvi starši, živi pri očetu Krači, ki je z njo v daljnem sorodstvu. Kot točajka je bila vsem priljubljena, predvsem zaradi svoje veselosti in lesketajočih se oči. Sicer je neizobražena, zna le toliko, da ti "dobro spenjeno pivo ponudi kot sveže". Ne ve dosti o običajih obnašanja višje družbe. Pozneje očita Andreju Vrbanoju, zakaj jo je vzel, ko je vendar vedel, kakšna je in kaj zna. Skozi njeno zgodbo je predstavljena lahkoživost, lakomiselnost in površnost v erotičnih stvareh kot osrednje življenjsko in moralno vprašanje trške uradniške inteligence.

- *Kaj pomeni izraz »jara gospoda«? Za koga v povesti velja ta izraz?*

Jara gospoda: pridevnik Jar pomeni v svojem osnovnem pomenu tiso, kar se seje pomladi (jaro žito); v pomenu jara gospoda je pomen ekspresiven in označuje tistega, ki še ni v sedanjem, višjem družbenem sloju -- ki je torej prevzel zahtevnejše socialne navade in obnašanje, hkrati pa zanje (še) nima prave duhovne in moralne podlage.

Jara gospoda - prebivalci manjših krajev, ki se dokoplejo do blagostanja in v navadah, vedenju posnemajo meščane.